

УДК 343.195 (477)

ІНСТИТУТ СУДУ ПРИСЯЖНИХ В УКРАЇНІ В КОНТЕКСТІ ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ

INSTITUTE OF JURY TRIAL IN UKRAINE IN THE CONTEXT OF INTERNATIONAL EXPERIENCE

ИНСТИТУТ СУДА ПРИСЯЖНЫХ В УКРАИНЕ В КОНТЕКСТЕ ЗАРУБЕЖНОГО ОПЫТА

Колюх В. В.

Доктор політичних наук, доцент кафедри політичних наук Київського національного університету імені Тараса Шевченка. E-mail: vmedvin@gmail.com

Kolyukh V.

Doctor of Political Science, associate professor of Political Science of Taras Shevchenko National University of Kyiv. E-mail: vmedvin@gmail.com

Колюх В. В.

Доктор политических наук, доцент кафедры политических наук Киевского национального университета имени Тараса Шевченко. E-mail: vmedvin@gmail.com

Анотація. Автором розкрито досвід функціонування інституту присяжних у судочинстві зарубіжних держав відповідно до його основних моделей у світовій юридичній практиці. Особливу увагу приділяється питанням процедури формування списків присяжних та їх кількісному складу; судовому розгляду справ за участю присяжних; особливостям постановлення рішення про визнання винуватості (невинуватості) особи у вчиненні злочину. Досліджено поняття вердикту. Проаналізовано положення нового Кримінального процесуального кодексу України, що регулюють особливості функціонування інституту присяжних у суді першої інстанції. Встановлено, що українське законодавство запозичило континентальну (європейську) модель суду присяжних, які спільно із професійними суддями вирішують питання факту та питання права.

Ключові слова: суд присяжних, професійний суддя, вердикт, кримінальне провадження, судовий розгляд.

Abstract. The author reveals the experience of the functioning of the jury in the legal proceedings of foreign countries in accordance with its main models in the world legal practice. Particular attention is paid to the procedure for the formation of jury lists and their quantitative composition; judicial review of cases involving juries; the specifics of the decision to recognize the guilt (innocence) of a person in the commission of a crime. The concept of a verdict is investigated. The provisions of the new Criminal Procedural Code of Ukraine regulating the functioning of the jury in the court of first instance are analyzed. It is established that the Ukrainian legislation borrowed the continental (European) model of the jury trial, which together with professional judges decide the issue of fact and law issues.

Key words: jury trial, professional judge, verdict, criminal proceeding, trial.

Аннотация. Автором раскрыт опыт функционирования института присяжных в судопроизводстве зарубежных государств в соответствии с его основными моделями в

мировой юридической практике. Особое внимание уделяется вопросам процедуры формирования списков присяжных и их количественному составу; судебному рассмотрению дел с участием присяжных; особенностям вынесения решения о признании виновности (невиновности) лица в совершении преступления. Исследовано понятие вердикта. Проанализированы положения нового Уголовно-процессуального кодекса Украины, регулирующие особенности функционирования института присяжных в суде первой инстанции. Установлено, что украинское законодательство заимствовало континентальную (европейскую) модель суда присяжных, которые совместно с профессиональными судьями решают вопрос факта и вопросы права.

Ключевые слова: суд присяжных, профессиональный судья, вердикт, уголовное производство, судебное разбирательство.

Постановка проблеми. Суд присяжних в Україні є достатньо новим інститутом, незважаючи на те, що у Конституції України від 28 червня 1996 р. було задекларовано право народу брати участь у здійсненні правосуддя через народних засідателів і присяжних (ст. 124). Однак, положення Основного закону лише визначили вектор подальшої законотворчої діяльності щодо створення правових умов для функціонування суду присяжних. Лише з прийняттям 13 квітня 2012 р. нового Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України), у §2 Глави 30 передбачено основні положення щодо здійснення судового розгляду за участю присяжних, зокрема, передбачені їх права та обов'язки, особливості виклику та їх усунення тощо.

Водночас, ставлення до цього інституту як науковців-процесуалістів, так і практиків, є неоднозначним, оскільки він має як переваги (суд присяжних є елементом системи стримувань та противаг у функціонуванні судової ланки, наявність якого є проявом гуманізації кримінального процесу, який спрямований на захист громадянина від свавілля державних органів [16, с. 73, 76–77]), так і недоліки (непрофесійність присяжних та відсутність у них базової юридичної освіти може призвести до винесення несправедливого рішення у справі, зокрема, виправдання особи, що вчинила злочин; схильність серед присяжних виносити рішення на підставі емоцій, а не закону). Разом із тим, аналіз законодавчої моделі суду присяжних та практики застосування свідчить про недосконалість чинного законодавства в цій частині (наприклад, відсутність професіонального відбору членів суду присяжних; низький рівень соціального захисту складу суду присяжних тощо). У зв'язку з цим, особливо актуальним є здійснення порівняльно-правового дослідження щодо особливостей формування та функціонування суду присяжних, що надасть можливість виявити схожі та відмінні риси у цій частині, оцінити переваги та недоліки тих чи інших законодавчих рішень, а також взаємовплив законодавства окремих держав.

Тому **метою цієї статті** є аналіз інституту присяжних в Україні в контексті зарубіжного досвіду.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Аналіз наукових видань останніх років свідчить, що питання інституту присяжних розглядалося у працях А. Б. Войнаровича, С. О. Іваницького, В. С. Канціра, Ю. В. Лисюка, В. Т. Нора, М. М. Олашин, М. В. Оніщука, В. С. Сердинського, І. Є. Словської, А. А. Солодкова, В. М. Тернавської, В. М. Тертишника, В. І. Шишкіна, О. Г. Яновської та інших, які здійснили вагомий внесок у розробку цієї проблеми. Водночас, виникає чимало питань, які потребують вирішення чи додаткового обґрунтування, а зокрема: чи доцільним та виправданим є функціонування інституту присяжних в Україні в теперішньому законодавчому вигляді; чи дієвою є діяльність суду присяжних, оскільки за їх участю не розглядають справи в суді апеляційної інстанції; яким вимогам повинні відповідати так звані непрофесійні судді.

Виклад основного матеріалу дослідження. У світовій юридичній практиці прийнято виділяти дві основні моделі суду присяжних – англо-американська (класична) та континентальна (європейська). Для англо-американської моделі суду присяжних (США, Велика Британія, Канада, Бельгія, Швейцарія, Мальта тощо) характерним є те, що колегія присяжних виносить вердикт (*de lege ferenda*) про винуватість (невинуватість) особи у вчиненні злочину без участі професійних суддів. У випадку, якщо присяжні виражають згоду з обвинувальним актом, в подальшому професійний суддя призначає підсудному конкретний вид та розмір покарання. За таких умов, очевидно, що компетенція присяжних і професійних суддів є різною, оскільки перших прийнято відносити до «суддів факту», натомість, других – до «суддів права» [17, с. 133; 3, с. 295].

При континентальній моделі (Франція, Німеччина, Італія, Греція, Австрія, Данія та ін.) колегія із числа професійних суддів та представників народу всі питання, які пов'язані з розглядом справи (у тому числі, дослідження доказів, встановлення наявності чи відсутності у діях особи ознак складу злочину) та постановленням вироку (кваліфікація злочину, призначення покарання) вирішують спільно. Непрофесійних суддів називають «шефени», що з німецької перекладається як «член», «засідатель», які беруть участь у всіх стадіях процесу. При цьому, на відміну від кандидатів у присяжні, які обираються одноразово (англо-американська модель суду присяжних), шефени виконують свої повноваження протягом певного періоду часу.

Водночас, деякі держави (Японія, Люксембург, Фінляндія) взагалі відмовилися від інституту присяжних як такого, посилаючись на його неефективність, оскільки не змогли впоратися із збільшенням обсягу роботи судів, уповільненням загального руху справи та, як наслідок, різким збільшенням тривалості судових засідань у порівнянні з процесами, що їх ведуть судді самостійно [22, с. 115].

Не викликає заперечень той факт, що суд присяжних у кожній державі функціонує з різним успіхом, оскільки має свої особливості в його організації, які зумовлені специфікою системи права, національними та соціально-політичними умовами життя, традиціями побудови загальнообов'язкових правил поведінки, а також важливістю відповідних відносин в житті держави. Видається, для того, щоб оцінити переваги та недоліки організації інституту суду присяжних у тих чи інших державах, потрібно поетапно з'ясувати наступні питання:

- процедуру формування списків присяжних та їх кількісний склад;
- судовий розгляд справи за участю присяжних;
- особливості постановлення рішення про визнання винуватості (невинуватості) особи у вчиненні злочину.

Законодавче регулювання та організаційне забезпечення процедури формування списків присяжних багато в чому визначає якість судового розгляду за участю присяжних та досконалість кримінального процесу [12, с. 84]. Так, у США кожен федеральний територіальний суд має свій порядок залучення присяжних. Основою для набору кандидатів є дані перепису населення, списки виборців цієї території чи платників податків, інформація з довідників про жителів міста, телефонні довідники тощо. У кожному штаті є посада судового чиновника, який складає загальний список громадян. Ця ж особа комплектує список кандидатів для кожного конкретного процесу з урахуванням того, щоб склад присяжних було представлено всіма можливими верствами населення [9, с. 43]. У Франції та Великобританії формування журі присяжних здійснюється шерифом, який складає їх загальний список, з якого клерк суду викликає 36–48 осіб до суду. В подальшому, шляхом жеребу, відбирають лише 12 представників народу [11, с. 69].

При цьому, законом встановлені певні вимоги для відбору присяжних. Так, у Німеччині ними можуть бути громадяни у віці від 25 до 70 років, які проживають на території муніципалітету та на момент складання списку кандидатів у шеффени, не визнані неспроможними брати участь у провадженні. Не можуть бути шеффенами громадяни, які порушували принципи людяності правової держави, особи, засуджені до позбавлення волі на строк понад 6 місяців, а також особи, які були вже шеффенами два терміни поспіль, чий термін повноважень ще триває на момент складання списку кандидатів у шеффени. При відборі шеффенів необхідно дотримуватися принципу рівності чоловіка і жінки [14, с. 213]. В Англії присяжним може бути особа, яка досягла 18-ти річного віку та проживає у цій країні не менше п'яти років (вимога про наявність громадянства відсутня). В Австрії нижня вікова межа становить 30 років; у Російській Федерації – 25 років; у США – 18 років [8, с. 13]. Видається, що встановлення нижньої вікової межі у віці 18 років є хибним кроком законодавця, оскільки така особа ще не до кінця усвідомлює важливості покладеного на неї обов'язку. Тому правильним є встановлення нижньої межі у більш зрілому віці (наприклад, 25 чи 30 років). Такий висновок також впливає з того, що професійним суддею є особа, яка має вищу юридичну освіту, відповідний досвід роботи у галузі права тощо. А це можливо у віці явно не 18-ти років.

Окремого розгляду потребує визначення кількісного складу суду присяжних, який за законодавством зарубіжних держав, є різним. При його обранні, очевидно, слід виходити з організаційних та фінансових можливостей держави. Він також обумовлюється і моделлю суду присяжних, яка передбачає певний порядок розгляду та вирішення ним відповідних питань. Так, в англійській судовій системі існує Суд корони, який складається з 12 присяжних засідателів і головуючого судді. Водночас, за згодою сторін можливий також розгляд справ і за участю присяжних у меншому складі, однак у кримінальному провадженні їх повинно бути не менше дев'яти. У США склад журі з кількості 12 осіб (штати Вісконсін, Теннессі і Вермонт) також не є обов'язковою вимогою, оскільки Верховним Судом у своєму рішенні зазначено, що такий склад присяжних склався як наслідок «історичної випадковості». Тому дозволено розглядати судові справи у тяжких злочинах на рівні штату судом у кількості шести або восьми осіб [24]. Різна кількість присяжних також у Франції (суд першої інстанції – 6 осіб; апеляційної інстанції – 9 осіб) [15, с. 166]; Австрії, Німеччині – 2 ; Італії – 6; Греції – 5 [4, с. 38].

О. Г. Яновська зауважує, що скорочення чисельності присяжних лише до кількох осіб суттєво знижує ефективність діяльності суду присяжних і не може забезпечувати повноцінну участь народу в процесі здійснення правосуддя [21, с. 137]. Разом із тим, видається, що кількісний показник складу суду навряд чи впливає на винесення справедливого рішення у справі. У кримінально-процесуальній літературі, навпаки, вказується, що колегія, яка складається з 12 присяжних, діє менш рішуче, витрачає більше часу на прийняття рішення, оскільки часто коливається навіть в очевидних випадках [10, с. 69]. Окрім того, не слід забувати про складність питання самої організації суду присяжних та його матеріального забезпечення. Наприклад, якщо склад присяжних складається з 12 осіб, потрібно запросити до суду не менше тридцяти, з числа яких обрати необхідну кількість. І всім цим особам необхідно відшкодувати транспортні та інші витрати, які пов'язані з виконанням ними обов'язків у суді, компенсувати заробітну плату, що безумовно потребує серйозних затрат державним бюджетом. Це ще раз наштовхує на висновок про те, що не має принципового значення, яка кількість присяжних бере участь у розгляді кримінального провадження, оскільки ключовим моментом є ґрунтовний аналіз наданих сторонами доказів та винесення справедливого рішення, навіть у складі двох суддів присяжних, яке

відповідає обставинам вчиненого злочину, положенням чинного законодавства та внутрішньому переконанню.

Наступним питанням, яке потребує вивчення, є судовий розгляд справи за участю присяжних. У державах англо-американської моделі такий розгляд можливий у випадку, коли обвинувачений (підсудний) не визнає своєї вини. Присяжні засідателі, які попередньо не знайомі зі справою і лише є спостерігачами судового розслідування, самостійно, без участі професійного судді, вирішують питання факту (винуватість чи невинуватість підсудного). Під час судового розгляду справи присяжні повинні з'ясувати питання про те, чи мала місце подія злочину, чи винуватий обвинувачений (підсудний) у вчиненні злочину та чи заслуговує він на поборжливий ставлення до нього. При цьому, розгляд справи судом присяжних побудований таким чином, щоб мінімізувати кількість запитань з боку присяжних, оскільки вважається, що активна участь сторін у наданні доказів, обсяг повноважень головуючого судді забезпечує присяжних усім необхідним обсягом інформації, а її надмірний обсяг може зашкодити ухваленню справедливого вердикту [18, с. 19].

Правова конструкція суду присяжних орієнтована на мінімізацію упередження присяжних, яке забезпечується неможливістю попереднього ознайомлення з матеріалами кримінального провадження. Так, наприклад, в Англії однією із принципових умов проведення судового розгляду судом присяжних є те, що до винесення вердикту присяжні не повинні отримувати відомості про минуле підсудного та його моральні переконання. Однак, з цього правила є винятки, зокрема:

- 1) коли докази вчинення аналогічного злочину підтверджують пред'явлене обвинувачення, вчинене аналогічним способом;
- 2) коли минуле обвинуваченого (підсудного) має значення для кваліфікації злочину;
- 3) при необхідності спростувати докази захисту про моральну поведінку підсудного;
- 4) коли розглядається справа про злочини, які стосуються участі підсудного у діяльності органів державної влади [2, с. 62].

Для держав континентальної моделі суду присяжних характерним є те, що вони прирівнюються за статусом до професійних суддів, оскільки є єдиною колегією, яка у встановленій законом кількості, вирішує питання винуватості (невинуватості) підсудного, а також кваліфікацію дій винного та покарання. При цьому, присяжні є активними учасниками судового процесу та мають право опосередковано через головуючого задавати запитання.

У Франції підлягають розгляду судом присяжних справи про злочини, покарання за які передбачено у вигляді позбавлення волі більш ніж на п'ять років. Важливою умовою здійснення ними правосуддя є дотримання принципу прийняття рішення відповідно до внутрішнього переконання, яке зводиться до того, що присяжні самостійно повинні виробити власну позицію стосовно конкретного кримінального провадження та обвинуваченої (підсудної) особи, керуючись власною правосвідомістю [15, с. 166]. Під час розгляду справ у Німеччині шеффени (присяжні) мають ті ж самі права, що професійні судді, оскільки нарівні з ними досліджують представлені сторонами докази, задають запитання учасникам кримінального провадження тощо. Однак, шеффени, на відміну від професійних суддів, заздалегідь не знайомляться з матеріалами кримінального провадження [7, с. 213].

Важливим етапом діяльності суду присяжних є винесення вироку (вердикту), який є основним та підсумковим процесуальним рішенням. Для класичної моделі суду присяжних характерним є принцип неможливості скасування вердикту присяжних, в тому числі й виправдувального. При цьому, такі вердикти можуть бути як вмотивованими, так і ні. Зокрема, у державах англо-американської моделі притаманне ухвалення присяжними не-

вмотивованого вердикту. Виняток становить Іспанія, законодавство якої передбачає розширені вимоги щодо мотивування вердикту, у якому повинні бути вказані причини в силу яких вважають доведеними або недоведеними факти, які розглядалися присяжними. Слід зазначити, що Європейський суд з прав людини у рішенні «Папон проти Франції» від 25 липня 2002 р. № 54210/00 визнав, що невмотивованість вердикту у цілому не суперечить праву на справедливий судовий розгляд. Зокрема, вказується на те, що у цій справі, суд присяжних, при винесенні вердикту, посилався на відповіді, які члени колегії присяжних дали на кожне із запитань, поставлених головою, а також на опис фактів, які були встановлені. Відповідно, ці запитання створили основу, на якій базувався вердикт присяжних. Тому Суд вважає, що вирок суду, відповідно до п. 1 ст. 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод від 4 листопада 1950 р., був умотивований достатньо, оскільки точність цих запитань повною мірою компенсує те, що у рішенні присяжними не наведено мотивів своїх відповідей [13].

Для європейської моделі суду присяжних характерним є винесення вмотивованого вердикту. Так, наприклад, в Австрії старшина присяжних у письмовому вигляді коротко викладає доводи, якими обґрунтовуються підсумки голосування. У Франції голова або один із засідателів наводять причини прийняття відповідного рішення в окремому документі, який додається до опитувального листа [15, с. 166]. За законодавством Бельгії обвинувачений (підсудний) може бути засуджений лише у випадку, коли сукупність доказів вказує на те, що він, поза розумним сумнівом, є винуватим у вчиненні відповідного злочину. При цьому, необхідно наводити основні причини свого рішення.

Таким чином, видається, що вердикт суду присяжних завжди повинен бути вмотивований, оскільки право на справедливий суд вимагає, щоб вирок базувався на об'єктивно з'ясованих обставинах, які підтверджені доказами, дослідженими під час розгляду справи та оціненими судом. У ньому також повинні бути наведені належні та достатні мотиви, а також підстави його ухвалення для того, щоб обвинувачений та інші учасники кримінального провадження могли зрозуміти суть винесеного вердикту та не сумнівалися в його обґрунтованості та справедливості.

Проаналізувавши зарубіжний досвід функціонування суду присяжних, в подальшому, необхідно з'ясувати особливості застосування цього інституту в Україні. В першу чергу, слід зазначити, що українське законодавство запозичило континентальну (європейську) модель суду присяжних, які спільно із професійними суддями вирішують питання факту та питання права. В Україні суд присяжних діє лише в місцевому загальному суді першої інстанції (у складі двох професійних суддів та трьох присяжних (ч. 3 ст. 31 КПК України) та розглядає справи щодо злочинів, за вчинення яких передбачено покарання у виді довічного позбавлення волі. Однак такий розгляд можливий лише за умови клопотання обвинуваченого під час підготовчого судового засідання (ч. 2 ст. 384 КПК України).

Відповідно до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» від 2 червня 2016 р. [1] для затвердження списку присяжних територіальне управління Державної судової адміністрації України звертається з поданням до відповідних місцевих рад, які формують і затверджують його у кількості, зазначеній у поданні. У випадку неприйняття місцевою радою протягом двох місяців з моменту отримання подання рішення про затвердження списку присяжних, територіальне управління Державної судової адміністрації України звертається з поданням щодо затвердження списку присяжних до відповідної обласної ради. Список присяжних затверджується на три роки і передається до відповідного окружного суду, в тому числі в електронній формі (ст. 64). При цьому, відповідно до ч. 1 ст. 65 цього Закону, присяжним може бути громадянин України, який досяг тридцятирічного

віку і постійно проживає на території, на яку поширюється юрисдикція відповідного окружного суду. Після відбору основних присяжних відбирається двоє запасних присяжних, які під час судового засідання постійно перебувають на відведених їм місцях і до ухвалення вироку можуть бути включені до складу основних присяжних у разі неможливості кого-небудь з основних присяжних продовжувати участь у судовому розгляді (ч. 8, 10 ст. 387 КПК України). Після закінчення відбору кожен із присяжних складає присягу. Відповідно з цього моменту вони набувають статусу присяжних.

Присяжні зобов'язані ходити на всі засідання по справі та мають право підсудному ставити запитання. Після дебатів вони разом із професійними суддями йдуть до нарадчої кімнати. Нарадою суду присяжних керує головуючий. Усі питання вирішуються простою більшістю голосів. Головуючий голосує останнім. При цьому, ніхто зі складу суду присяжних не має права утримуватися від голосування, за винятком випадку, коли вирішується питання про міру покарання, а суддя чи присяжний голосував за виправдання обвинуваченого (ст. 391 КПК України).

В. Федоров пише, що впровадження інституту присяжних у сучасних реаліях – не більше ніж бажання влади продемонструвати прагнення до європейських ідеалів правосуддя та дотримання прав людини [20]. Позиція цього автора не позбавлена раціонального зерна, оскільки суд присяжних у сьогоденському форматі не можна назвати дієвим, адже він не має чіткого регламентування. Окрім того, існує ряд недоліків, які потребують вирішення задля забезпечення судом присяжних ефективного судового процесу.

Так, першим і чи не найголовнішим питанням є професійний відбір членів суду присяжних. Зокрема, у законодавстві України для того, щоб стати присяжним, не передбачено вимоги щодо наявності базової юридичної освіти. Тобто, чинити правосуддя має право особа, яка, м'яко кажучи, не орієнтується у юриспруденції. Разом із тим, доводиться констатувати, що у законодавстві зарубіжних держав також не має обмежень з цього приводу. За таких умов, видається, що для того, щоб присяжний міг брати участь у розгляді справи та вирішувати поставлені перед ним завдання, він, принаймні, повинен мати юридичну підготовку. Однак на практиці такий механізм чомусь не застосовується (в інтерв'ю львів'янка, яка брала участь у першому в історії України суді присяжних, заявила, що їм обіцяли, що вони проходять юридичні курси, однак жодної інформації їм не було надано) [23].

Схожу позицію висловлює В. М. Тертишник, який вважає, що пропонувати неосвіченим у юриспруденції людям робити висновки щодо чисто юридичних проблем – по суті, дискредитувати саму ідею суду присяжних [19, с. 223]. В цьому випадку доречним буде згадати вирок Личаківського районного суду м. Львова від 4 березня 2014 р., за яким судом присяжних підсудного О. було виправдано у вчиненні ним умисного вбивства з хуліганських мотивів (п. 4 ч. 2 ст. 115 КК України) [6]. При цьому О. визнали невинуватим лише присяжні, тоді як два професійні судді написали окремі думки, у яких висловили свою незгоду з вердиктом непрофесійних колег. Однак вироком колегії суддів судової палати у кримінальних справах Апеляційного суду Львівської області від 24 липня 2014 р. О. було визнано винуватим у пред'явленому обвинуваченні за п. 7 ч. 2 ст. 115 КК України та призначено покарання у виді п'ятнадцяти років позбавлення волі.

Суд своє рішення мотивував тим, що судом присяжних «надано віри лише показам обвинуваченого» та не взято до уваги покази свідків та низку суперечностей у показах О., які останній постійно змінював. Окрім того, при постановленні вироку судом допущені істотні порушення кримінального процесуального закону (присяжні, як основні, так і запасні, у перервах для відпочинку в нараді суддів спілкувалися між собою) [5]. З вищезазначеного випливає, що суд присяжних, постановляючи виправдувальний вирок, не діяв

професійно та об'єктивно, а, вочевидь, керувався емоціями. Однак ціна такої помилки є вкрай високою, оскільки вона впливає на долі людей.

Наступним питанням, яке потребує вирішення, є соціальний захист складу суду присяжних, який знаходиться на досить низькому рівні. Тому, в першу чергу, необхідно продумати механізм компенсаційних виплат, оскільки фінансування на утримання цього інституту вимагає значних коштів. Водночас, у ч. 1 ст. 68 ЗУ «Про судоустрій і статус суддів» від 2 червня 2016 р. вказується, що присяжним відшкодовуються витрати на проїзд і наймання житла, а також виплачуються добові. Однак, за словами самих присяжних, розмір компенсації становить кілька десятків гривень [23]. Тому очевидно, що бюджетною програмою на здійснення правосуддя територіальними управліннями Державної судової адміністрації України, не враховано всі витрати, які може понести присяжний у зв'язку з розглядом справи.

Потребує також з'ясування питання доцільності функціонування інституту присяжних в Україні як такого, оскільки в апеляційній інстанції справу переглядають професійні судді. За таких умов, якщо будь-яка із сторін кримінального провадження не згідна із вироком суду, вона має право оскаржити вирок до суду вищої інстанції. Таким законодавчим рішенням поставлено під загрозу знецінення самого інституту присяжних.

Висновки. Становлення інституту суду присяжних повинно бути поступовим та багатовекторним процесом, який повинен відповідати реаліям сьогодення. У теперішньому ж форматі інститут присяжних в Україні не має чіткого регламентування та поки що є формальним, а його нормативне закріплення лише створює ілюзію розвинутого механізму його функціонування. У зв'язку з цим, вирішення відповідної проблеми, безумовно, стане поштовхом для подальших наукових досліджень.

Список використаних джерел

1. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 2 червня 2016 р. № 1402-VIII – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1402-19/page2>.
2. Апарова Т. В. Суды и судебный процесс Великобритании: Англия, Уэльс, Шотландия / Т. В. Апарова; Ин-т междунар. права и экономики. – М.: Триада, Лтд, 1996. – 157 с.
3. Берчук Д. В. Порівняльно-правовий аналіз у континентальній, англосаксонській правових системах та в Росії / Д. В. Берчук // Порівняльно-аналітичне право. – 2014 р. – № 1. – С. 295–299.
4. Бомов О. П. К вопросу о количественном составе коллегии присяжных заседателей / О. П. Бомов, О. Н. Тиссен // Адвокатская практика. – 2009. – № 1. – С. 37–39.
5. Вирок колегії суддів судової палати у кримінальних справах Апеляційного суду Львівської області від 24 липня 2014 р. Справа № 1-кп/463/4/14 – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/39879760>.
6. Вирок Личаківського районного суду м. Львова від 4 березня 2014 р. Справа № 1-кп/463/4/14 – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/37461777>.
7. Головненков П. В. Уголовно-процессуальный кодекс Федеративной Республики Германия – Strafprozessordnung (StPO): науч.-практ. коммент. и пер. текста закона / П. В. Головненков, Н. В. Спица; вступ. ст. Уве Хелльманна. – М.: МГЮА, 2012. – 404 с.
8. Грубінко А. В. Проблеми і перспективи запровадження суду присяжних у системі судочинства України: зарубіжний досвід та вітчизняна практика / А. В. Грубінко, Н. М. Ярчук // Юридичний науковий електронний журнал. – 2014 р. – № 1. – С. 11–15.

9. Гуценко К. Ф. Основы уголовного процесса США / К. Ф. Гуценко. – М.: Изд-во МГУ, 1979. – 246 с.
10. Коломенская С. А. Состав и численность коллегии присяжных заседателей в США / С. Коломенская // Российская юстиция. – 2007. – № 9. – С. 68–70.
11. Михеенко М. М. Уголовно-процессуальное право Великобритании, США и Франции: учебное пособие / М. М. Михеенко, В. П. Шибико. – Киев: Наука, 2003. – 271 с.
12. Нешик Т. Актуальні питання формування та затвердження списків присяжних в Україні / Т. Нешик // Теорія і практика. – 2014 р. – Травень. – С. 84–89.
13. «Папон проти Франції»: рішення Європейського суду з прав людини від 25 липня 2002 р. №54210/ 00. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/SO2522.html.
14. Руденко В.Н. Участие граждан в отправлении правосудия в современном мире / В.Н. Руденко; РАН, Урал. отд-е, Ин-т философии и права. – Екатеринбург: УрО РАН, 2011. – 644 с.
15. Сердинський В. С. Особливості здійснення правосуддя судом присяжних у Французькій Республіці / В. С. Сердинський // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція 2016 р. – № 20. – С.165–168.
16. Словська І. Є. Суд присяжних: становлення і функціонування (зарубіжний досвід) / І. Є. Словська // Право і суспільство. – № 5 (2). – 2015 р. – С. 72–77.
17. Солодков А. А. Сучасні світові моделі суду присяжних / А. А. Солодков // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція. – 2014 р. – № 10-2. – Том 2. – С.133–135.
18. Солодков А. А. Теоретичні основи та практика здійснення провадження в суді присяжних в Україні: дис. к. ю. н., спец.: 12.00.08 – кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність / А. А. Солодков. – Харків. – 2015 р. – 219 с.
19. Тертишник В. М. Суд присяжних: суть ідеї та її мімікрія при формуванні кримінального судочинства України / В. М. Тертишник, Н. С. Солнишкіна // Право і суспільство – 2012 р. – № 3. – С.221–224.
20. Федоров Д. Суд присяжних в Україні: странный гибрид советского и европейского правосудия / Д. Федоров. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://1k.com.ua/485/details/3/20>.
21. Яновська О. Г. Концептуальні засади функціонування і розвитку змагального кримінального судочинства: монографія / О. Г. Яновська. – К. : Прецедент, 2011. – 303 с.
22. Яценко Н. Г. Народні засідателі та суд присяжних у цивільному процесі: історія і сучасність / Н. Г. Яценко // Вісник Вищої ради юстиції. – 2011. – № 1 (5). – 230 с .
23. Як працює суд присяжних в Україні – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://ukr.segodayna.ua/ukraine/kak-rabotaet-sud-prisyazhnyh-v-ukraine-711118.html>.
24. Williams v. Florida, 399 U.S. 78 (1970). – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/399/78/case.html>.

References

1. Pro sudoustruy i status suddiv: Zakon Ukrayiny vid 2 chervnya 2016 r. # 1402-VIII. [Elektronnyy resurs]. Rezhym dostupu: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1402-19/page2>
2. Aparova T. V. Sudy u sudebnyy protsess Velykobrytanyy: Anhlyya, Uel's, Shotlandyya / T. V. Aparova; Yn-t mezhdunar. prava y ekonomyky. – M.: Tryada, Ltd, 1996. –157 s.

3. *Berchuk D. V.* Porivnyal'no-pravovyy analiz u kontynental'niy, anhlosaksons'kiy pravovykh systemakh ta v Rosiyi / D. V. Berchuk // Porivnyal'no-analitychne pravo. – 2014 r. – № 1 – S. 295–299.
4. *Bomov O. P.* K voprosu o kolychestvennom sostave kollehyu prysyazhnykh zasedateley / O. P. Bomov, O. N. Tyssen // Advokatskaya praktyka. – 2009. – № 1. – S. 37–39.
5. Vyrok kolehiyi suddiv sudovoyi palaty u kryminal'nykh spravakh Apelyatsiynoho sudu L'vivs'koyi oblasti vid 24 lypnya 2014 r. Sprava № 1-kp/463/4/14 [Elektronnyy resurs]. Rezhym dostupu: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/39879760>
6. Vyrok Lychakivs'koho rayonnoho sudu m. L'vova vid 4 bereznya 2014 r. [Elektronnyy resurs]. Rezhym dostupu: Sprava # 1-kp/463/4/14 <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/37461777>
7. *Holovnenkov P. V.* Uholovno-protsessual'nyy kodeks Federatyvnoy Respublyky Hermanyya – Strafprozessordnung (StPO): nauch.-prakt. komment. y per. teksta zakona / P. V. Holovnenkov, N. V. Spyt'sa; vstup. st. Uve Khell'manna. – M.: MHYuA, 2012. – 404 s.
8. *Hrubinko A. V.* Problemy i perspektyvy zaprovadzhennya sudu prysyazhnykh u systemi sudochynstva Ukrayiny: zarubizhnyy dosvid ta vitchyznyana praktyka / A. V. Hrubinko, N. M. Yarchuk // Yurydychnyy naukovyy elektronnyy zhurnal. – №1 – 2014 r. – S.11–15.
9. *Hutsenko K. F.* Osnovy uholovnoho protsessa SShA / K.F. Hutsenko. – M.: Yzd-vo MHU, 1979 – 246 s.
10. *Kolomenskaya S. A.* Sostav y chyslennost' kollehyu prysyazhnykh zasedateley v SShA / S. Kolomenskaya // Rosyyskaya yustytsyya. –2007. – № 9. – S. 68–70.
11. *Mykheenko M. M.* Uholovno-protsessual'noe pravo Velykobrytanyy, SShA y Frantsyy: uchebnoe posobyе / M. M. Mykheenko, V. P. Shybyko. – Kyev: Nauka. – 2003 – 271 s.
12. *Neshyk T.* Aktual'ni pytannya formuvannya ta zatverdzhennya spyskiv prysyazhnykh v Ukrayini / T. Neshyk // Teoriya i praktyka. – 2014 r. – Traven' – S. 84–89.
13. «Papon proty Frantsiyi»: rishennya Yevropeys'koho sudu z prav lyudyny vid 25 lypnya 2002 r. № 54210/00 [Elektronnyy resurs]. Rezhym dostupu: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/SO2522.html
14. *Rudenko V. N.* Uchastye hrazhdan v otpravlenyy pravosudyya v sovremennom myre / V. N. Rudenko; RAN, Ural. otd-e, Yn-t fylosofyy y prava. – Ekaterynburh : UrO RAN, 2011. – 644 s.
15. *Serdyns'kyy V. S.* Osoblyvosti zdiysnennya pravosuddya sudom prysyazhnykh u Frantsuz'kiy Respublitsi / V. S. Serdyns'kyy // Naukovyy visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Ser.: Yurysprudentsiya 2016 r. – № 20 – S. 165–168.
16. *Slovs'ka I. Ye.* Sud prysyazhnykh: stanovlennya i funktsionuvannya (zarubizhnyy dosvid) / I. Ye. Slovs'ka // Pravo i suspil'stvo. – № 5 (2) – 2015 r. – S. 72–77.
17. *Solodkov A. A.* Suchasni svitovi modeli sudu prysyazhnykh / A. A. Solodkov // Naukovyy visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Ser.: Yurysprudentsiya. – 2014 r. – № 10-2. – Tom 2 – S. 133–135.
18. *Solodkov A. A.* Teoretychni osnovy ta praktyka zdiysnennya provadzhennya v sudi prysyazhnykh v Ukrayini: dys. k. yu. n., spets.: 12.00.08 – kryminal'nyy protses ta kryminalistyka; sudova ekspertyza; operatyvno-rozshukova diyal'nist' / A. A. Solodkov. – Kharkiv. – 2015 r. – 219 s.
19. *Tertyshnyk V. M.* Sud prysyazhnykh: sut' ideyi ta yiyi mimikriya pry formuvanni kryminal'noho sudochynstva Ukrayiny / V.M. Tertyshnyk, N. S. Solnyshkina // Pravo i suspil'stvo – 2012 r. – № 3 – S. 221–224.

20. *Fedorov D.* Sud prysyazhnykh v Ukrainy: strannyi hybrid sovetskoho y evropeyskoho pravosudyia / D. Fedorov [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu: <http://1k.com.ua/485/details/3/20>.
21. *Yanovs'ka O. H.* Kontseptual'ni zasady funktsionuvannya i rozvytku zmahal'noho kryminal'noho sudochynstva: monohrafiya / O. H. Yanovs'ka. – K. : Pretsedent, 2011. – 303 s.
22. *Yatsenko N. H.* Narodni zasidateli ta sud prysyazhnykh u tsyvil'nomu protsesi: istoriya i suchasnist' / N. H. Yatsenko // *Visnyk Vyschoyi rady yustytisyi*. – 2011. – № 1 (5). – 230 s.
23. Yak pratsyuye sud prysyazhnykh v Ukraini. – [Elektronnyy resurs]. Rezhym dostupu: <http://ukr.segodnya.ua/ukraine/kak-rabotaet-sud-prisyazhnyh-v-ukraine-711118.html>.
24. *Williams v. Florida*, 399 U.S. 78 (1970). – [Elektronnyy resurs]. Rezhym dostupu: <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/399/78/case.html>.